

تاثیر کیفیت اطلاعات حسابداری و اظهارنظر حسابرسان بر ابعاد پایداری شرکت

زینب کاظمی

کارشناسی ارشد حسابداری، مؤسسه آموزش عالی عالمه فیض کاشانی، اصفهان، ایران. (نویسنده مسئول).

Kazemizeynab235@gmail.com

دکتر محسن خادم

استادیار گروه حسابداری، مؤسسه آموزش عالی عالمه فیض کاشانی، اصفهان، ایران.

Khadem58@gmail.com

چکیده

واحدهای اقتصادی باید اقدام به افشاء اطلاعات بر اساس چارچوب توافق شده به منظور دست یابی به اهداف مختلف ذینفعان کنند. یکی از این چارچوب‌های توافق شده، پایداری شرکتی می‌باشد. با این حال درک عوامل موثر برای بهبود ارائه گزارش‌های عملکرد هنوز مبهم بوده است. در این راستا حسابرسی و مسائل مرتبط با آن بخشی از عوامل تاثیرگذار بر پایداری شرکت‌ها هستند که هنوز بررسی نشده اند. لذا هدف این مطالعه بررسی رابطه کیفیت اطلاعات حسابداری و اظهارنظر حسابرسان بر ابعاد پایداری شرکت بوده است. به منظور آزمون فرضیات پژوهش نمونه‌ای مشتمل بر ۱۴۳ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار برای دوره زمانی ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۰ جمع‌آوری شد و بر اساس رگرسیون چندگانه و با استفاده از داده‌های پنل، به بررسی نتایج پرداخته شد. نتایج نشان داد که اظهارنظر غیرمقبول حسابرس منجر کاهش پایداری شرکت می‌شود. همچنین اظهارنظر حسابرس ابعاد پایداری زیست محیطی، اجتماعی و اقتصادی را نیز کاهش می‌دهد. به همین ترتیب کیفیت اطلاعات حسابداری عملکرد پایداری و ابعاد زیست محیطی، اجتماعی و اقتصادی را افزایش می‌دهد.

واژگان کلیدی: عملکرد پایداری، اظهارنظر حسابرس، کیفیت اطلاعات حسابداری.

مقدمه

ذینفعان مختلف انتظارات متفاوتی از یک شرکت دارند و بنابراین نقش‌های متفاوتی در روابط شان با شرکت‌ها ایفا می‌کنند (فریمن^۱، ۲۰۱۰). به‌طور کلی نیازهای اطلاعاتی ذینفعان متفاوت بوده لذا ممکن است آن‌ها به حالت‌های مختلفی از اطلاعات علاقه‌مند باشند، بر همین اساس واحدهای اقتصادی باید اقدام به افشاء اطلاعات بر اساس چارچوب توافق شده به‌منظور دست‌یابی اهداف مختلف ذینفعان نمایند (کلاین و همکاران^۲، ۲۰۱۷). یکی از این چارچوب‌های توافق شده در حوزه اطلاعات سازمان ارائه گزارش جهانی، پایداری شرکتی می‌باشد.

عملکرد پایداری عبارت است از عملکرد شرکت در تمامی ابعاد برای محرک‌های پایداری شرکت که از مرزهای سنتی سازمان فراتر رفته و از عملکرد بالادست زنجیره ارزش (تأمین‌کنندگان) تا پایین‌دست آن (مشتریان) را شامل می‌شود. با

¹ Freeman

² Kleine et al

تغییر نگرش به عملکرد، از دیدگاه سنتی به دیدگاه پایداری، عملکرد نه تنها شامل دستیابی به اهداف اقتصادی است بلکه شامل دستیابی به اهداف اجتماعی و زیست محیطی نیز می باشد (سائونیل و همکاران^۱، ۲۰۱۹). رایج ترین مفهوم پایداری حدود ۳۰۰ سال پیش توسط هانس کارلویتز با عنوان اصول جنگل داری پایدار معرفی شد. از آن زمان تا به امروز نیز رایج ترین معنای پایداری در حوزه محیط زیست می باشد. پایداری به طور دقیق جهت مدیریت و تصمیم گیری عمیق و حرفه ای را از مسیر روزانه و تصمیم های کوچک روزانه جدا می نماید. چه در حوزه فردی و چه سازمانی، برنامه، راهکار و تصمیم زمانی می تواند مثرتر واقع شود که مفهوم پایداری در آن آشکار باشد. خوشبختانه به نظر می رسد که مدیران به مرور متوجه اهمیت پایداری در سازمان خود می شوند. بر اساس یک پژوهش جهانی سالانه در زمینه حفاظت از منابع آبی، از ۱۰۰۰ مدیرعامل فعال در ۴۳ کشور جهان درباره پایداری فعالیت ها و توجه به اثرات زیست محیطی و اجتماعی شرکت های شان سؤال پرسیده شد. ۷۹ درصد از آن ها جواب دادند که پایداری برای سودآوری شرکت آن ها حیاتی است؛ ۷۱ درصد حاضر بودند برای منافع بلندمدت ذی نفعان خود از سودآوری کوتاه مدت چشم پوشی نمایند و ۶۷ درصد از آن ها هم اعتقاد داشتند که مسئله پایداری در روزگار کنونی، تنها یک مسئله روابط عمومی نمی باشد. برای رسیدن به اهداف سازمانی، نیاز به توجه مدیریت سازمان به مسائل مختلف وجود دارد. مقررات جدید، تغییر آب و هوا، تنوع، کیفیت و خدمات مشتری، حسابرسی، بازگشت سرمایه، جهانی شدن و دستمزدهای با انصاف، بخشی از این مسئله ها هستند (زیмба^۲، ۲۰۱۹).

همانطور که گفته شد حسابرسی و مسائل مرتبط با آن بخشی از عوامل تأثیرگذار بر پایداری شرکت ها هستند. حسابداری و ارائه گزارش پایداری، فرآیند سنجش و اعلان عملکرد پایداری و همچنین مسئول بودن در برابر ذینفعان داخلی و خارجی در قبال عملکرد اجتماعی، محیط زیست و اقتصادی سازمان است که نقش پررنگ حسابداری و یا حسابرسی را پایداری شرکت مشخص می کند. در این بین تاکنون مطالعاتی در زمینه بررسی ارتباط بین پایداری و کیفیت اطلاعات حسابداری و اظهارنظر حسابرسان انجام نشده است که در این پایان نامه تلاش می شود تا رابطه ابعاد مختلف پایداری شرکت که شامل پایداری محیطی، اجتماعی و اقتصادی است با کیفیت اطلاعات حسابداری و اظهارنظر حسابرس در قالب بیان یکی مدل رگرسیونی و شرکت های بورس اوراق بهادار ایران بررسی و ارزیابی شود. لذا این سؤال مطرح است که آیا کیفیت حسابرسی و اظهارنظر حسابرس بر ابعاد پایداری شرکت تأثیر دارد؟

مبانی نظری

تقاضا برای مدیریت پایداری از دلایل مختلفی از جمله احکام اجتماعی مرتبط در قانون، ترس از کاهش فروش و کم شدن شهرت شرکتی که تعهدی به مدیریت پایداری نداشته باشد نشأت می گیرد. به طور خلاصه، مدیریت پایداری در سطح شرکت به هیأت مدیره کمک می کند تا راهبردهای شرکت را برای مقابله با چالش های پایداری جهت دهی کند (بوریت و اسچالتگر^۳، ۲۰۰۵). حتی می توان بیان کرد که در آینده فقط شرکت هایی که پایداری را به عنوان یکی از اهداف خود در نظر گرفته اند، می توانند به مزیت رقابتی دست پابند (نیدانلو و همکاران^۴، ۲۰۰۹)، به طور آرمانی و با توجه به گسترش فعالیت های تجاری در جهان، مقوله پایداری باید هدف اولیه همه واحدهای تجاری تلقی شود، ولی با استفاده از سیستم های حسابداری سنتی امروزی امکان اندازه گیری و سنجش آثار خارجی عملیات سازمان به سادگی ممکن نیست. سیستم های حسابداری سنتی عملکرد واحد تجاری را از جنبه های خاص مورد ارزیابی قرار می دهد، به طوری که

¹ Saunila et al

² Ziembra

³ Buritt and schaltegger

⁴ Nidumolu et al

از عناصر و اجزای صورت‌های مالی برای ارزیابی وضعیت و عملکرد مالی یک واحد تجاری استفاده می‌شود. به همین دلیل در گزارش پایداری شرکت، شاخص‌های غیرمالی زیست محیطی و اجتماعی به اندازه شاخص‌های مالی و اقتصادی مهم است. در محیطی که عناصر زیست محیطی، اجتماعی و مالی در تعامل با یکدیگر و شرکت قرار گرفته باشند، میزان موفقیت شرکت با گزارش پایداری اندازه‌گیری و گزارش می‌شود (جونز^۱، ۲۰۱۰).

گزارش‌های پایداری فراتر از گزارش‌های معمول و سنتی مالی سالیانه سازمان‌ها هستند و مخاطب آن عموم ذی‌نفعان سازمان و به طور کلی جامعه است. انتشار این گزارش‌ها در اغلب نقاط دنیا به شکل داوطلبانه صورت می‌گیرد و می‌تواند معیاری برای تعهد یک سازمان به مسیر توسعه تلقی شود. اگرچه، رویه‌های گزارشگری مالی از طریق استانداردهای حسابداری شکل قانونی می‌گیرد، ولی در حال حاضر هیچ استاندارد اجباری برای راهنمایی افشای اطلاعات پایداری در گزارش‌های سالانه وجود ندارد (بیلویی خمسلویی و همکاران، ۱۳۹۷). از سوی دیگر پایداری، روش ارزش آفرینی سازمان برای سهامداران و جامعه با حداکثر کردن ثروت مثبت و حداقل کردن اثرات منفی موضوعات محیط زیستی، اجتماعی و اقتصادی می‌باشد. چارچوب پایداری شرکتی بر پایه تئوری ذینفعان ساخته شده که فرایندی برای حفاظت منافع همه ذینفعان با تمرکز بر دستیابی به عملکرد مالی و غیر مالی بلندمدت برای همه صاحبان شرکت است. اکثر اطلاعات پایداری شرکت‌ها غیرمالی است لذا در صورت‌های مالی نوشته نمی‌شوند بلکه در یادداشت‌های توضیحی همراه صورت‌های مالی افشاء می‌شوند. عملکردهای مالی و غیرمالی پایداری ارتباط درونی با یکدیگر دارند و مکمل یکدیگرند. نقش شرکت‌های تجاری در جامعه ما از پیشینه ساز سود به خلق ارزش برای سهامداران و در سال‌های اخیر به حمایت از منافع ذینفعان متحول شده است. با وقوع رسوایی‌های مالی در هزاره جدید، اعتماد سرمایه‌گذاران نسبت به صورت‌های مالی از بین رفته و سهامداران و اعتباردهنده‌گان را بر آن داشت که علاوه بر ابعاد مالی، به تعهدات واحدهای تجاری در زمینه اجتماعی و افشاء آن در بازار سرمایه بیشتر از پیش توجه نمایند (حساس یگانه و برزگر، ۱۳۹۴).

بر اساس نظریه نمایندگی توسط جنسن و مک‌لینگ (۱۹۷۶)، حسابرسی روشی حیاتی برای کاهش نابرابری اطلاعات، مهار رفتار فرصت طلبانه و افزایش عملکرد پایداری است (آگی منسا^۲، ۲۰۱۸). دی آنجلو^۳ (۱۹۸۸) کیفیت حسابرسی را به عنوان ظرفیت حسابرسان برای کشف و افشای اشتباهات جدی تعریف می‌کند. احتمال کم تفسیر نادرست صورتهای مالی، از جمله اشتباهات یا سوء رفتار، نشانه کیفیت بالای حسابرسی است. میزان اظهارنظر حسابرسی مناسب توسط حسابرسان همان چیزی است که ما به عنوان کیفیت حسابرسی از آن یاد می‌کنیم که توسط دیوی و مونالیسا^۴ (۲۰۱۶) توضیح داده شده است. حسابرسی بهتر منجر به گزارشگری مالی دقیق‌تر، قابل اعتماد بودن بیشتر و رفتارهای خودخواهانه کمتر می‌شود (واتکینز و همکاران^۵، ۲۰۰۴).

بر اساس تئوری حسابرسی، اثربخشی حسابرسی خارجی منوط به کیفیت حسابرسی است (کوسار و همکاران^۶، ۲۰۱۶). ویژگی‌های مختلفی در تحقیقات قبلی برای ارزیابی شایستگی حسابرسان، از جمله اندازه مؤسسه حسابرسی پیشنهاد شده است. در امتداد این مطالعات، دی آنجلو (۱۹۸۸) اظهار می‌دارد که کیفیت حسابرسی با اندازه یا شهرت یک مؤسسه حسابرسی افزایش می‌یابد. حسابرسان معروف برای محافظت از سرمایه شهرت خود و مستقل ماندن از مشتریان خود

¹ Jones

² Agyei-Mensah

³ De Angelo

⁴ Dewi and Monalisa

⁵ Watkins et al.

⁶ Kausar et al.

حسابرسی با کیفیت بالاتری را انجام می‌دهند (باچا و همکاران^۱، ۲۰۲۰). طبق مطالعات اخیر، مشتریان چهار شرکت بزرگ حسابداری از نظر مالی وضعیت بهتری دارند (پان و همکاران^۲، ۲۰۲۰).

مؤسسات حسابرسی معتبر کمک می‌کنند تا اطمینان حاصل شود که صورت‌های مالی شرکت‌های حسابرسی شده قابل اعتماد، شفاف و با ارزش هستند زیرا آنها از استانداردهای حسابرسی با کیفیت بالا پیروی می‌کنند. گذشته از حمایت از حاکمیت شرکتی خوب و کنترل داخلی، حسابرسی‌های دقیق می‌تواند به بهبود عملکرد مالی کمک کند. ممکن است متقاعد کردن چهار شرکت بزرگ برای نقض هنجارهای حسابرسی ثابت شده به دلیل نیاز به حفظ شهرت آنها دشوار باشد (ادو و همکاران^۳، ۲۰۲۰). مؤسسات حسابرسی بزرگ همیشه از کیفیت حسابرسی بالاتری برخوردار هستند، که استنباط می‌کند که کیفیت حسابرسی بالا می‌تواند به شرکت‌ها کمک کند تا از نظر مالی بهتر عمل کنند (آگی منسا، ۲۰۱۸).

همچنین حق الزحمه حسابرسی به طور کلی با کیفیت حسابرسی مرتبط است. مؤسسات حسابرسی که به دلیل کیفیت حسابرسی خود شناخته می‌شوند، تمایل دارند حق الزحمه حسابرسی بالاتری را دریافت کنند. بنابراین افشای داوطلبانه اطلاعات غیرمالی قابل اعتمادتر و نمرات پایداری دقیق تر را می‌توان با تنظیم ممیزی‌های با کیفیت خوب و مقرون به صرفه تضمین کرد. به عنوان مثال، علی و لسیج^۴ (۲۰۱۳) و گریفین و همکاران^۵ (۲۰۱۰) نشان می‌دهد که قیمت گذاری گذاری حسابرسی ویژگی‌های مشتریان و هر گونه مسائل بالقوه نمایندگی را در نظر می‌گیرد. اگر حسابرسان در یک مناقشه شرکت دخیل باشند، در خطر از دست دادن شهرت خود و دریافت هزینه‌های قانونی هستند. مشتریان پرخطر برای جبران زیان‌های پیش بینی شده، هزینه حسابرسی بالاتری دریافت می‌کنند (سیمونیک^۶، ۱۹۸۰).

پیشینه پژوهش

لین و همکاران^۷ (۲۰۲۲) در مطالعه ای دیگر رابطه بین گزارشگری پایداری و ارزش شرکت در کشور ویتنام را مورد بررسی قرار دادند. هدف از این مطالعه بررسی رابطه بین گزارشگری پایداری و ارزش شرکت‌های غیر مالی فهرست‌شده در بورس اوراق بهادار ویتنام بود. نویسندگان از روش ترکیبی برای اندازه‌گیری سطح افشای اطلاعات پایداری بر اساس استانداردهای GRI 360 شرکت در دوره ۲۰۱۵-۲۰۱۹ استفاده کردند. نتایج تحقیق حاکی از یک رابطه مثبت بین پایداری و ارزش شرکت دست یافتند.

زاهید و همکاران^۸ (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان نقش کیفیت حسابرسی در پیوند عملکرد مالی شرکت و پایداری شرکت: شواهد تجربی از شرکت‌های اروپای غربی نقش تعدیل‌کننده کیفیت حسابرسی را در رابطه بین عوامل محیطی، اجتماعی و حاکمیتی و عملکرد مالی شرکت در کشورهای اروپای غربی بررسی می‌کند. نمونه تحقیق شامل ۶۲۰ شرکت اروپای غربی، از جمله اتریش، بلژیک، فرانسه، آلمان، لوکزامبورگ، موناکو، هلند و سوئیس از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹ است. نتایج نشان داد که پایداری اثر منفی قابل توجهی بر عملکرد مالی شرکت دارد که با بازده دارایی اندازه‌گیری می‌شود، که از فرضیه مبادله حمایت می‌کند که در آن سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های پایداری هزینه کسب‌وکار را افزایش می‌دهد. علاوه بر این، تأثیر نامطلوب پایداری بر عملکرد مالی شرکت در شرکت‌هایی که توسط شرکت‌های حسابداری بزرگ حسابرسی

¹ Bacha et al.

² Phan et al.

³ Ado et al.

⁴ Ali and Lesage

⁵ Griffin et al.

⁶ Simunic

⁷ Linh et al

⁸ Zahid et al

شده اند مشهودتر است. با این حال، پایداری تأثیر مثبت قابل توجهی بر درآمد دارد، که نشان می‌دهد مشتریان بیشتر جذب شرکت‌هایی می‌شوند که در پایداری سرمایه‌گذاری می‌کنند. تجزیه و تحلیل اجزای فرعی پایداری از نتایج اصلی پشتیبانی می‌کند.

نگوین^۱ (۲۰۲۱)، در پژوهشی با عنوان ساختار کمیته حسابرسی، کیفیت نهادی و ثبات بانک: شواهد از کشورهای آسیایی، ارتباط ساختار کمیته حسابرسی، کیفیت نهادی و پایداری بانک را در کشورهای منتخب آسیایی بررسی کرد. نتایج نشان داد که کمیته‌های حسابرسی کوچکتر با اعضای مستقل بیشتر می‌توانند پایداری بانک را افزایش دهند. این نشان می‌دهد که اثربخشی کمیته حسابرسی به طور مثبت با پایداری بانک مرتبط است. همچنین دریافت که اثربخشی کمیته حسابرسی اساساً پایداری بانک را از طریق اثر تخصیص مجدد برای سود و انگیزه‌های حفظ نسبت‌های سرمایه بالاتر افزایش می‌دهد. علاوه بر این، رابطه بین پایداری بانک و اثربخشی کمیته حسابرسی به شدت به سلامت هر بانک و کیفیت نهادی هر کشور بستگی دارد.

گریگوری^۲ (۲۰۲۱)، تأثیر فعالیت‌های پایداری بر جریان نقد شرکت را بررسی کرد. در این راستا نمونه‌ای شامل ۳۹۵۰ شرکت از ۷۰ کشور برای دوره ۲۰۱۲ تا ۲۰۲۰ بررسی شد. نتایج نشان داد که مزایای فعالیت‌های پایداری بیشتر به بستانکاران شرکت‌ها تعلق می‌گیرد. در این راستا اثر مزایای پایداری بر جریان نقد آزاد عمدتاً ناشی از ابعاد اقتصادی (مالی)، اجتماعی و زیست محیطی ناشی می‌شود. در بازارهای توسعه‌یافته نیز این مساله صادق است. همچنین در کشورهای نوظهور بیشتر از طریق کاهش هزینه‌های زیست محیطی و ایجاد فرصت‌های بازاریابی زیست محیطی جدید، اثرات مثبت پایداری بر جریان نقدی آزاد برای شرکت را کاهش می‌دهد.

پورخانی ذاکله بری و جهان‌شاد (۱۴۰۰)، در پژوهشی با عنوان ارائه الگو برای افشاء پایداری شرکتی و ارزیابی عوامل مرتبط با تئوری مشروعیت بر گزارشگری آن، به ارائه الگویی بابت افشاء پایداری شرکتی و در مرحله بعد تأثیر عوامل مرتبط با تئوری مشروعیت بر گزارشگری پایداری شرکتی را بررسی کردند. در این پژوهش تعداد ۱۱۷ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران بررسی شده است. در این راستا از رگرسیون چندگانه بهره گرفته شده است. یافته‌های پژوهش نشان داد از مجموع ۱۶۹ مؤلفه مورد بررسی، ۸۰ مؤلفه برای الگوی پایداری شرکتی بسیار ضروری و ضروری است. همچنین حساسیت شرکت در صنعت بر شاخص کل پایداری شرکتی، افشاء از جنبه اقتصادی، محیطی و اجتماعی تأثیر مستقیم دارد اما بر افشاء پایداری از جنبه عمومی تأثیر ندارد. مکان شرکت بر افشاء پایداری شرکتی از جنبه اجتماعی تأثیر مستقیم دارد اما بر شاخص کل پایداری شرکتی، افشاء از جنبه عمومی، اقتصادی و محیطی تأثیر ندارد. نهایتاً عمر شرکت بر شاخص کل و تمامی جنبه‌های پایداری شرکتی تأثیر مستقیم دارد.

بابائی و همکاران (۱۴۰۰) نیز در مطالعه‌ای دیگر به بررسی ارتباط بین عملکرد پایداری شرکتی و ارزش شرکت: با تأکید بر نقش امتیاز افشا و اندازه شرکت پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان داد که بین ابعاد مالی (بعد اقتصادی) و غیرمالی عملکرد پایداری شرکتی (ابعاد اجتماعی، حاکمیتی، زیست محیطی و اخلاقی) و ارزش شرکت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و شرکت‌هایی که عملکرد پایداری بالاتری دارند، تأثیر عملکرد پایداری بر ارزش شرکت در آن‌ها بیشتر است. همچنین یافته‌ها مؤید این است که شرکت‌هایی که امتیاز افشای بالاتری دارند، تأثیر عملکرد پایداری بر ارزش شرکت در آن‌ها بیشتر است و تأثیر عملکرد پایداری بر ارزش شرکت در شرکت‌های بزرگ و کوچک تقریباً برابر است.

امین و همکاران (۱۳۹۹) در مقاله‌ای تأثیر عملکرد پایداری شرکت بر ارزش افزوده اقتصادی در طی چرخه عمر شرکت را مورد بررسی قرار دادند. با توجه به یافته‌های پژوهش، هر چه شرکت‌ها به مرحله رشد و بلوغ نزدیک تر می‌شوند، به

¹ Nguyen

² Gregory

منظور ایجاد مزیت رقابتی، کسب مشروعیت اجتماعی و نیز استفاده بهینه از منابع به اقدامات پایداری روی آورده و این امر موجب ایجاد ارزش افزوده اقتصادی برای شرکت‌ها می‌شود.

اخترشناس و پور حیدری (۱۳۹۹) در مطالعه ای تدوین مدل عوامل مؤثر بر پایداری شرکتی در ایران را مورد ارزیابی قرار دادند. نتایج پژوهش نشان داد که ۴ بعد شامل، ویژگی‌های شرکت، عوامل مدیریتی، عوامل بازار و عوامل کلان، ۹ مؤلفه شامل، ویژگی‌های ساختاری، ویژگی‌های عملکردی، سطح فردی، سطح سازمانی، بازار سرمایه، عوامل تجاری، عوامل اقتصادی، عوامل اجتماعی و عوامل سیاسی و ۶۰ شاخص بر پایداری شرکتی مؤثر هستند. علاوه بر تأیید بسیاری از عوامل شناسایی شده در پژوهش‌های پیشین، عوامل نوینی همچون فرهنگ جامعه، سیاست حاکم بر کشور، پایداری به اخلاق، الزامات قانونی، شهرت اجتماعی شرکت، سرمایه فکری و رقابت بازار محصول به عنوان عوامل مؤثر بر پایداری شرکتی شناسایی شده‌اند. این یافته‌ها دیدگاه‌های مهمی برای ذینفعان مختلف مانند دولت، نهادهای قانون‌گذار، نهادهای نظارتی، شرکت‌ها و پژوهشگران دارد. بر همین اساس به سازمان حسابرسی و سازمان بورس اوراق بهادار پیشنهاد می‌شود، نسبت به تدوین قوانین و استانداردهای پایداری شرکتی، اقدامات لازم را به عمل آورند.

فرضیه پژوهش

باتوجه به مبانی نظری بیان شده، فرضیه‌های پژوهش به شرح ذیل می‌باشد:

فرضیه اول: بین کیفیت اطلاعات حسابداری و اظهارنظر حسابرس با پایداری شرکت ارتباط معنی دار وجود دارد.
فرضیه فرعی اول: بین کیفیت اطلاعات حسابداری و اظهارنظر حسابرس با بعد محیطی پایداری شرکت ارتباط معنی دار وجود دارد.

فرضیه فرعی دوم: بین کیفیت اطلاعات حسابداری و اظهارنظر حسابرس با بعد اجتماعی پایداری شرکت ارتباط معنی دار وجود دارد.

فرضیه فرعی سوم: بین کیفیت اطلاعات حسابداری و اظهارنظر حسابرس با بعد اقتصادی پایداری شرکت ارتباط معنی دار وجود دارد.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نوع پژوهش‌های کاربردی است. پژوهش کاربردی، پژوهشی است که نظریه‌ها، قانونمندی‌ها، اصول و فنون را برای حل مسائل واقعی به کار می‌گیرد. همچنین این پژوهش از نوع پژوهش‌های همبستگی است، زیرا به دنبال یافتن ارتباط بین چندین متغیر است. روش‌شناسی پژوهش حاضر از نوع پس‌رویدادی است، بدین معنی که انجام پژوهش براساس اطلاعات گذشته انجام می‌شود. در این پژوهش به منظور انجام آزمون فرضیه‌ها از روش رگرسیون چندمتغیره و مدل‌های اقتصادسنجی بهره گرفته شده است. تحلیل‌های آماری از طریق نرم‌افزار آماری ایویوز انجام پذیرفت. قلمرو زمانی این پژوهش، برای یک دوره هشت‌ساله از سال ۱۳۹۴ لغایت ۱۴۰۰ تعیین شده و قلمرو مکانی آن نیز کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است که کلیه شرایط زیر را داشته باشند:

- ۱- شرکت‌های سرمایه‌گذاری، بانک‌ها، بیمه، واسطه‌گری‌های مالی و هلدینگ به دلیل متفاوت بودن ماهیت و طبقه‌بندی اقلام صورت‌های مالی نسبت به شرکت‌های تولیدی مستثنی شده‌اند.
- ۲- جهت حفظ پایایی داده‌ها، فاقد توقف معاملاتی به مدت بیش از ۳ ماه باشند.
- ۳- جهت رعایت قابلیت مقایسه، سال مالی شرکت‌ها منتهی به پایان اسفند ماه باشند.
- ۴- شرکت قبل از سال ۱۳۹۴ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشد.

۵- کلیه اطلاعات مربوط به متغیرها در دسترس باشد.
۶- شرکت‌ها عضو نمونه پیش از سال مالی ۱۳۹۴ در بورس پذیرفته شده باشند و تا پایان سال مالی ۱۴۰۰ در بورس فعالیت داشته باشند.
با توجه به شرایط فوق، از بین شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، ۱۴۳ شرکت به‌عنوان نمونه انتخاب شد.

مدل و متغیرهای پژوهش

به‌منظور آزمون فرضیه اول از مدل رگرسیونی چندگانه مبتنی بر داده‌های ترکیبی طبق پژوهش سائونویلا و همکاران (۲۰۱۹) برحسب رابطه (۱) استفاده می‌شود:
رابطه (۱):

$$CSD_{it} = \beta_0 + \beta_1 AO_{i,t} + \beta_2 AIQ_{i,t} + \beta_3 AGE_{i,t} + \beta_4 SIZE_{i,t} + \beta_5 LEV_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

متغیر وابسته

پایداری شرکتی (CSD_{it}): این متغیر بر اساس چک لیست امین و همکاران (۱۳۹۹) اندازه‌گیری می‌شود. در واقع نمره شرکت از طریق مجموع نقاط قوت و ضعف در شاخص KLD محاسبه می‌شود (جدول ۱). چنانچه در هر شاخص شرکت دارای نقطه قوت باشد عدد ۱ و در غیر اینصورت صفر خواهد بود. همچنین در نقاط ضعف اگر شرکتی دچار ضعف در هر معیار باشد عدد یک و در غیر اینصورت صفر می‌گیرد. سپس با جمع نقاط قوت و کسر نقاط ضعف، نمره نهایی هر شرکت در هر بعد حاصل می‌شود. در این راستا ابعاد زیست محیطی، اجتماعی و اقتصادی در جدول قابل ملاحظه است. در آزمون‌های تکمیلی نمره کلی پایداری و سایر ابعاد نیز بررسی می‌شود.

جدول (۱): نقشه راه متغیرهای عملکرد پایداری شرکتی

EGSEE	معیارهای اندازه‌گیری عملکرد پایداری شرکتی با استفاده از شاخص KLD	
اجتماعی	امور خیریه - در صورتیکه شرکت بخشی از سود خالص قبل از کسر مالیات را به امور خیریه اختصاص دهد.	نقاط قوت
اجتماعی	اجرای برنامه‌های نوآورانه - اختصاص بودجه کمک به شرکتهای غیر انتفاعی در شرایط نامناسب اقتصادی.	
اجتماعی	امور خیریه خارج از ایران - شرکت کمکهای خود یا ابتکارات نوآورانه ای را در برنامه‌های خود در خارج از کشور انجام دهد	
اجتماعی	برنامه حمایت از مسکن - برنامه‌های حمایتی مسکن در سطح شرکت و ملی	
اجتماعی	برنامه حمایت از تحصیل - شرکت برنامه حمایتی برای تحصیل ابتدایی و راهنمایی داشته باشد یا برنامه ای برای برنامه‌های آموزش شغل برای جوانان برگزار کند.	
اجتماعی	برنامه حمایت از ورزش - شرکت برنامه حمایتی برای ورزش در سطح شرکت استانی و ملی داشته باشد.	
اجتماعی	اثرات منفی اقتصادی - شرکتهایی که دچار مسائل حقوق، آب، زمین دفع ضایعات یا مسائل دیگری که اثر گذار بر زندگی مالیات یا ارزش دارایی جامعه باشد.	نقاط نگرانی
اجتماعی	مشکلات مالیاتی - در صورتیکه شرکت دارای پرونده مالیاتی در هیئت حل اختلاف مالیاتی باشد	

حاکمیتی	یاداش- در صورتی که شرکت پاداشی در سال مالی به مدیران ارشد داده باشد.	نقاط قوت	حاکمیت شرکتی	
حاکمیتی	قوت مالکیت- در صورتیکه شرکت صاحب ۲۰ تا ۵۰ درصد از شرکت دیگر باشد.			
حاکمیتی	قوت شفافیت- شرکت گزارش مؤثری از اندازه گیریهای محیطی اجتماعی و یا موضوع خاص شرکتی داشته باشد.	نقاط نگرانی	حاکمیت شرکتی	
حاکمیتی	نگرانیهای حسابداری- شرکت دارای اظهارنظر حسابرسی مشروط باشد			
حاکمیتی	مشکلات شفافیت - شرکت دارای ضعف در افشای اطلاعات مربوط به مسائل محیط و اجتماع باشد.	نقاط قوت	تنوع	
اجتماعی	مدیران اجرایی- در صورتیکه شرکت از مدیران اجرایی خانم و با اقلیت جامعه استفاده کند.			
اجتماعی	اعضای هیئت مدیره- خانمها اقلیتها و افراد معلول عضو هیئت مدیره باشند.			
اجتماعی	منافع شغلی/ زندگی- منافع خارج از شرکت برای کودکان، سالمندان یا اوقات فراغت			
اجتماعی	کارمندان خانم و اقلیت- حداقل ۵٪ کارمندان شرکت از این گروه باشند.			
اجتماعی	استخدام کارمندان معلول			
اجتماعی	مشکلات دادگاهی- دعوی مربوط به کارکنان و بیمه و...			
اجتماعی	نداشتن خانم در اعضای هیئت مدیره	نقاط نگرانی	روابط کارکنان	
اخلاقی	مزایای غیر نقدی- شرکت مزایای غیر نقدی را برای کارکنان خود در نظر گرفته باشد.	نقاط قوت		
اخلاقی	توزیع نقدی درآمد- شرکت دارای برنامه توزیع سود نقدی است که اخیرا آن را به اکثریت نیروی کار خود و سهامداران تقسیم کرده است.			
اخلاقی	مشارکت کارکنان- شرکت برای مشارکت کارکنان همچنین مشارکت در مالکیت راغب است.			
اخلاقی	مزایای بازنشستگی- شرکت دارای برنامه مزایای بازنشستگی قابل توجه است.			
اخلاقی	سلامت و ایمنی- شرکت دارای برنامه بهداشتی و ایمنی قوی است.	نقاط نگرانی		
اخلاقی	کاهش نیروی کار- شرکت در آن سال مالی نیروی کار خود را کاهش داده باشد.			
اخلاقی	سلامت و ایمنی- شرکت جرایمی را بابت بهداشت و ایمنی پرداخت نموده باشد.			
اخلاقی	ضعف در مزایای بازنشستگی- شرکت در این زمینه دچار کسری بودجه شده باشد.	نقاط قوت		محیط زیست
زیست محیطی	محصولات و خدمات سودمند - ساخت محصول مطابق با محیط زیست و کارا در مصرف انرژی			
زیست محیطی	جلوگیری از آلاینده‌ها- شرکت دارای برنامه‌های پیشگیری از آلودگی شدید از جمله کاهش میزان انتشار و برنامه‌های کاهش سموم است			
زیست محیطی	بازیافت- شرکت از مواد بازیافتی به عنوان مواد خام در فرایندهای تولید استفاده میکند و یا عامل اصلی در صنعت بازیافت است.			
زیست محیطی	انرژی پاک- شرکت اقدامات قابل توجهی را برای کاهش تأثیر بر تغییرات آب و هوایی و آلودگی هوا از طریق استفاده از انرژیهای تجدیدپذیر و سوخت پاک یا از طریق بهره وری و صرفه جویی در انرژی انجام داده است.			
زیست محیطی	دریافت جایزه و لوح تقدیر در زمینه محیط زیست			
زیست محیطی	اموال ماشین آلات و تجهیزات- شرکت اموال ماشین آلات و تجهیزات خود را با عملکرد محیطی بالا برای صنعت خود کند می‌کند			
زیست محیطی	سیستمهای مدیریتی- دریافت گواهی ISO ۱۴۰۰۱ توسط شرکت برای سیستمهای مدیریتی شرکت			

زیست محیطی	فضولات خطرناک - شرکت جز ۵ صنعت اول در ایجاد فضولات پر خطر باشد (شیمیایی و نفت چرم و نساجی استخراج و زیست محیطی تولید فلزات اساسی کاغذ و چاپ و رنگ، شوینده و تمیز کننده)	فناوری	فناوری
زیست محیطی	مسائل قانونی - پرداخت جرائم برای مسائل و مشکلات زیست محیطی ای که شرکت تولید کرده است نقض مدیریت زباله، جریمه انرژی)		
زیست محیطی	مواد شیمیایی نازک کننده لایه اوزون - شرکت جزو تولید کنندگان مواد شیمیایی از بین برنده لایه اوزون باشد.		
زیست محیطی	مواد شیمیایی کشاورزی - شرکت تولید کننده مواد شیمیایی کشاورزی است یعنی آفت کشها یا کود شیمیایی و با تولید زیست محیطی مواد اولیه آنها.		
زیست محیطی	تغییرات آب و هوایی - شرکت باعث تغییرات اقلیتی و آب و هوا شود شرکت درآمد قابل توجهی از فروش زغال سنگ یا نفت و محصولات مشتق شده آن به دست میآورد یا درآمد قابل توجهی را به طور غیر مستقیم از احتراق زغال سنگ یا تفت زیست محیطی و محصولات تولیدی به دست می آورد.		
اخلاقی	روابط دوستانه با مردم بومی - شرکت ارتباطات خود را با مردم بومی برقرار کرده و به مسائل مربوط به آنها احترام می گذارد (ایجاد فضای سبز برای استفاده عموم برگزاری مراسمها و جشنها احداث جاده برای راحتی مردم بومی استفاده از کارگران بومی برگزاری مسابقات ورزشی شهری و استانی برگزاری نمایشگاه در سطح شهر و استان کمک به روستا و شهر همجوار گزارش رضایت همسایگان کارخانه)	فناوری	حقوق بشر
اخلاقی	حقوق کارکنان و کارگران - افشای مناسب برای حقوق کارکنان و کارگران وجود دارد.		
اقتصادی	کیفیت - شرکت دارای یک برنامه کیفیت بلندمدت برای محصولات و خدمات باشد	فناوری	محصول
اقتصادی	تحقیق و توسعه / نوآوری - شرکت دارای برنامه ای برای تحقیق و توسعه و نوآوری در صنعت خود است.		
اقتصادی	مزایای شرایط سخت اقتصادی - شرکت به عنوان بخشی از مأموریت اصلی خود محصولات یا خدمات را برای افراد محروم اقتصادی ارائه می کند.		
اقتصادی	ایمنی محصول - شرکت اخیرا جریمه های قابل توجهی در رابطه با ایمنی محصولات و خدمات پرداخت کرده است.	فناوری	محصول
اقتصادی	نگرانی های قراردادی / بازاریابی - پرداخت جرائم و یا دعوی حقوقی مربوط به قراردادها بازاریابی و شیوه تبلیغات و ..		

متغیرهای مستقل

کیفیت اطلاعات حسابرسی (AIQ_{i,t}): در مطالعات روش های مختلفی را برای سنجش این متغیر پیشنهاد می دهند که در این پژوهش از روش فرانسویس و همکاران^۱ (۲۰۰۴) بهره گرفته می شود.
رابطه (۲):

$$\frac{ACC_{i,t}}{TA_{i,t-1}} = \beta_0 + \beta_1 COF_{i,t-1} + \beta_2 CFO_{i,t} + \beta_3 CFO_{i,t+1} + \varepsilon_{i,t}$$

در رابطه (۲)، قدر مطلق مقادیر باقیمانده این مدل ضرب در عدد (-۱) بیانگر کیفیت اطلاعات حسابرسی خواهد بود. اظهار نظر حسابرسی (AO_{i,t}): با استفاده از متغیرهای ساختگی اندازه گیری می شود، اگر شرکت نظر حسابرسی غیرمقبول را بدست آورد، مقدار ۱ و در غیر اینصورت ارزش ۰ می گیرد.

¹ Francis et al

متغیرهای کنترلی

سن شرکت ($AGE_{i,t}$): برای اندازه‌گیری آن از لگاریتم سال‌هایی که شرکت در بورس اوراق بهادار پذیرفته شده، استفاده می‌شود.

اندازه شرکت ($SIZE_{i,t}$): برای اندازه‌گیری این متغیر از لگاریتم طبیعی مجموع دارایی‌ها استفاده می‌شود.

اهرم مالی ($LEV_{i,t}$): از نسبت کل بدهی‌ها به کل دارایی‌ها استفاده می‌شود.

یافته‌های پژوهش

به منظور بررسی مشخصات عمومی متغیرها و تجزیه و تحلیل دقیق آن‌ها، آشنایی با آمار توصیفی مربوط به متغیرها لازم است. جدول (۲)، آمار توصیفی داده‌های مربوط به متغیرهای مورد استفاده در پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول (۲): آمار توصیفی

پنل متغیرهای پیوسته						
متغیر	نماد	میانگین	میانه	بیشترین	کمترین	انحراف معیار
پایداری شرکتی	CSD	۳/۸۸۹	۴/۰۰۰	۱۴/۰۰۰	-۴/۰۰۰	۳/۵۵۳
بعد محیطی پایداری	ENV	۱/۳۹۷	۱/۰۰۰	۵/۰۰۰	-۲/۰۰۰	۱/۴۳۲
بعد اجتماعی پایداری	SOC	۰/۳۲۵	۰/۰۰۰	۶/۰۰۰	-۳/۰۰۰	۱/۴۹۴
بعد اقتصادی پایداری	ECO	۱/۱۹۸	۱/۰۰۰	۳/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۸۰۶
کیفیت اطلاعات حسابرسی	AIQ	-۰/۰۸۹	-۰/۰۷۳	۰/۰۰۰	-۰/۲۵۵	۰/۰۶۹
سن شرکت	AGE	۲/۹۷۶	۲/۹۹۶	۳/۶۸۹	۲/۳۹۸	۰/۳۲۱
اندازه شرکت	SIZE	۱۴/۹۸۳	۱۴/۷۷۳	۱۷/۹۸۲	۱۲/۷۰۳	۱/۳۷۲
اهرم مالی	LEV	۰/۰۵۷	۰/۰۳۹	۰/۲۰۰	۰/۰۰۳	۰/۰۵۳
پنل متغیرهای گسسته						
متغیر	نماد	درصد یک	درصد صفر			
اظهار نظر حسابرسی	AO	۴۰/۹۵	۵۹/۰۴			

بر اساس آنچه که در جدول (۲) مشاهده می‌گردد میانگین پایداری شرکتی که بر اساس پنج بعد اقتصادی، اجتماعی، حاکمیتی، اخلاقی و زیست محیطی و با توجه به جمع نمرات منفی و مثبت مطابق با شاخص KLD اندازه‌گیری شده است برابر با ۳/۸۸۹ می‌باشد. در واقع این عدد نشان می‌دهد که در مجموع نقاط قوت پایداری شرکت‌ها بیشتر از نقاط ضعف آنها هست. میانه متغیر ۴ بوده و نشان می‌دهد که نیمی از شرکت‌ها شاخص پایداری بالاتر از ۴ دارند و در نیمی دیگر شاخص پایداری کمتر از ۴ است. بیشترین شاخص پایداری ۱۴ و کمترین میزان ۴- است. علت منفی بودن به دلیل برتری نقاط ضعف شاخص پایداری بر نقاط قوت است. انحراف معیار نیز میزان پراکندگی نسبت به میانگین را نشان می‌دهد و برابر با ۳/۵۵۳ می‌باشد. در واقع مشاهدات ۳/۵۵۳ واحد پراکندگی نسبت به میانگین ۳/۸۸۹ دارند. با توجه به مقادیر حداقل و حداکثر این پراکندگی نسبتاً کوچک است. با بررسی ابعاد محیطی، اجتماعی و اقتصادی پایداری شرکتی نیز مشاهده می‌شود که میانگین آن‌ها به ترتیب ۱/۳۹۷، ۰/۳۲۵ و ۱/۱۹۸ می‌باشد و در بعد اجتماعی شرکت‌ها کمترین عملکرد را داشته‌اند.

با بررسی کیفیت اطلاعات حسابداری که بر اساس معکوس قدرمطلق جزء خطای مدل فرانسویس و همکاران محاسبه شده است برابر با -۰/۰۸۹ می‌باشد. بیشترین و کمترین میزان این متغیر نیز صفر و -۰/۲۵۵ است. به همین ترتیب سن شرکت‌ها ۲/۹۷۶ می‌باشد و اندازه شرکت‌ها بر اساس لگاریتم طبیعی کل دارایی‌ها برابر با ۱۴/۹۸۳ است. همچنین میانگین اهرم مالی ۰/۰۵۷ است. در واقع این عدد از نسبت بدهی بلندمدت به کل دارایی‌ها محاسبه شده است. علت

استفاده از بدهی بلندمدت بر اساس مطالعات موروتا و همکاران (۲۰۲۰) قابل توجه است. به طوری که واحدهای اقتصادی از جانب بدهی‌های بلندمدت بیشتر تحت فشار هستند زیرا این بدهی‌ها غالباً نشأت گرفته از حساب‌های پرداختی تجاری و غیر تجاری می‌باشند. لازم به ذکر است که تمامی متغیرهای پیوسته پیش از ارائه آمار توصیفی در سطح خطای ۵ درصد نرمال شده اند.

با بررسی متغیر گسسته یا دو ارزشی اظهارنظر حسابرس مشاهده می‌شود که در ۴۱ درصد از شرکت‌های نمونه اظهارنظر غیرمقبول توسط حسابرس صادر شده است و در ۵۹ درصد از مواقع گزارش مقبول صادر شده است. سایر پارامترهای توصیفی نیز به همین ترتیب در جدول قابل ملاحظه است.

آزمون تعیین نوع داده‌ها

به منظور انتخاب بین روش داده‌های تابلویی و تلفیقی در برآورد مدل، از آزمون اف لیمر استفاده شده است. برای بررسی نتایج اف لیمر، در صورتی که احتمال آمار اف بیشتر از ۰/۰۵ باشد، باید از روش داده‌های تلفیقی استفاده کرد، در غیر این صورت از روش داده‌های تابلویی استفاده می‌شود. خلاصه نتایج آزمون اف لیمر در جدول (۳) ارائه شده است.

جدول (۳): آزمون اف لیمر و هاسمن

آزمون هاسمن			آزمون اف لیمر			
نتیجه	احتمال	آماره کای دو	نتیجه	احتمال	آماره F لیمر	مدل
اثرات ثابت	۰/۰۰۳	۱۸/۴۰۲	تابلویی	۰/۰۰۰	۳۰/۷۴۸	اول
اثرات ثابت	۰/۰۰۱	۲۲/۲۵۲	تابلویی	۰/۰۰۰	۵۲/۶۰۳	فرعی اول
اثرات ثابت	۰/۰۰۰	۲۳/۶۹۶	تابلویی	۰/۰۰۰	۱۶/۷۸۳	فرعی دوم
اثرات ثابت	۰/۰۰۰	۲۷/۴۲۱	تابلویی	۰/۰۰۰	۵۵/۳۱۰	فرعی سوم

آزمون هم خطی

برای تعیین هم خطی بین متغیرهای مستقل و کنترلی از عامل تورم واریانس (VIF) استفاده می‌شود. وقتی که شاخص تورم واریانس کمتر از ۵ باشد، نشان دهنده عدم وجود هم خطی می‌باشد. نتایج در جدول (۴) ارائه شده است.

جدول (۴): آزمون هم خطی

متغیر	نماد	عامل تورم واریانس (VIF)
اظهارنظر حسابرس	AO	۱/۰۲۰
کیفیت اطلاعات حسابداری	AIQ	۱/۰۸۲
سن شرکت	AGE	۱/۰۱۸
اندازه شرکت	SIZE	۱/۰۳۷
اهرم مالی	LEV	۱/۰۱۶

تجزیه و تحلیل نتایج حاصل از برآورد مدل

جدول شماره (۵) نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول را با استفاده از مدل رگرسیون چندگانه مبتنی بر داده‌های ترکیبی نشان می‌دهد.

جدول (۵): نتیجه آزمون فرضیه اول

$CSD_{it} = \beta_0 + \beta_1 AO_{it} + \beta_2 AIQ_{it} + \beta_3 AGE_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 LEV_{it} + \varepsilon_{it}$				
متغیر	ضریب	خطای استاندارد	آماره t	احتمال آماره t

۰/۰۰۰	-۶۵/۰۶۶	۰/۰۲۱	-۱/۳۴۳	اظهارنظر حسابرِس
۰/۰۰۰	۵/۲۷۸	۰/۲۱۴	۱/۱۳۱	کیفیت اطلاعات حسابرِس
۰/۰۴۷	-۱/۹۸۹	۰/۲۳۲	-۰/۴۶۲	سن شرکت
۰/۰۰۸	۲/۶۴۲	۰/۰۶۸	۰/۱۷۹	اندازه شرکت
۰/۲۷۵	-۱/۰۹۳	۰/۸۲۱	-۰/۸۹۷	اهرم مالی
۰/۰۰۷	۲/۷۱۷	۱/۱۸۹	۳/۲۳۱	C
احتمال آماره F	آماره F		ضریب تعیین تعدیل شده	ضریب تعیین
۰/۰۰۰	۱۴۴/۶۸۳		۰/۸۴۱	۰/۸۶۸

مطابق با جدول (۵)، آماره F برابر با ۱۴۴/۶۸۳ است. همچنین احتمال آماره F برابر با صفر بوده که بیانگر معناداری کلی مدل پژوهش است. نتایج مربوط به ضریب تعیین نشان می‌دهد که ۸۶/۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته بر اساس متغیرهای مستقل و کنترلی توضیح داده می‌شود. همچنین ضریب تعیین تعدیل شده که از قدرت اتکای بالاتری برخوردار است نشان می‌دهد که تقریباً ۸۴ درصد از تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی توضیح داده می‌شود. تعداد مشاهدات ۸۵۸ است و علت کاهش مشاهدات به دلیل نوع محاسبه کیفیت اطلاعات حسابداری و نیاز به داده‌های آتی در محاسبه آن بوده است. با توجه به معناداری کلی مدل، می‌توان در رابطه با معناداری تک تک متغیرها اظهارنظر کرد.

بر اساس نتایج مشاهده می‌شود که ضریب اظهارنظر حسابرِس -۱/۳۴۳ است. این ضریب بر اساس آماره t در سطح احتمال ۹۵ درصد معنادار است. لذا می‌توان گفت که افزایش اظهارنظر غیرمقبول منجر به کاهش پایداری شرکت می‌شود. به همین ترتیب با بررسی ضریب کیفیت اطلاعات حسابداری مشاهده می‌شود که این ضریب ۱/۱۳۱ است و احتمال آماره t نیز برابر با صفر بوده و بیانگر آن است که ضریب مورد نظر در سطح احتمال ۹۵ درصد معنادار است. با توجه به معناداری هر دو ضریب می‌توان فرضیه اول پژوهش مبنی بر اینکه بین کیفیت اطلاعات حسابداری و اظهارنظر حسابرِس با پایداری شرکت ارتباط معنی دار وجود دارد، را تأیید کرد.

جدول شماره (۶) نتایج حاصل از آزمون فرضیه فرعی اول را با استفاده از مدل رگرسیون چندگانه مبتنی بر داده‌های ترکیبی نشان می‌دهد.

جدول (۶): نتیجه آزمون فرضیه فرعی اول

$ENV_{it} = \beta_0 + \beta_1 AO_{it} + \beta_2 AIQ_{it} + \beta_3 AGE_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 LEV_{it} + \varepsilon_{it}$				
متغیر	ضریب	خطای استاندارد	آماره t	احتمال آماره t
اظهارنظر حسابرِس	-۰/۲۴۱	۰/۰۸۴	-۲/۸۷۶	۰/۰۰۴
کیفیت اطلاعات حسابرِس	۰/۵۱۱	۰/۱۴۳	۳/۵۷۳	۰/۰۰۰
سن شرکت	-۰/۴۲۰	۰/۰۹۷	-۴/۳۲۶	۰/۰۰۰
اندازه شرکت	-۰/۰۳۱	۰/۰۱۷	-۱/۸۷۰	۰/۰۶۲
اهرم مالی	۰/۳۹۳	۰/۲۹۲	۱/۳۴۸	۰/۱۷۸
C	۱/۴۳۷	۰/۳۷۳	۹/۰۷۴	۰/۰۰۰
ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده		آماره F	احتمال آماره F
۰/۹۰۰	۰/۸۸۰		۱۸۷/۶۱۷	۰/۰۰۰

مطابق با جدول (۶)، آماره F برابر با ۱۸۷/۶۱۷ است. همچنین احتمال آماره F برابر با صفر بوده که بیانگر معناداری کلی مدل پژوهش است. نتایج مربوط به ضریب تعیین تعدیل شده نشان می‌دهد که ۸۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی توضیح داده می‌شود.

بر اساس نتایج مشاهده می‌شود که ضریب اظهارنظر حسابرسان ۰/۲۴۱- است. این ضریب بر اساس آماره t در سطح احتمال ۹۵ درصد معنادار است. لذا می‌توان گفت که افزایش اظهارنظر غیرمقبول منجر به کاهش بعد محیطی پایداری شرکت می‌شود. به همین ترتیب با بررسی ضریب کیفیت اطلاعات حسابداری مشاهده می‌شود که این ضریب ۰/۵۱۱ است و احتمال آماره t نیز برابر با صفر بوده و بیانگر آن است که ضریب مورد نظر در سطح احتمال ۹۵ درصد معنادار است. با توجه به معناداری هر دو ضریب می‌توان فرضیه فرعی اول پژوهش مبنی بر اینکه بین کیفیت اطلاعات حسابداری و اظهارنظر حسابرسان با بعد محیطی پایداری شرکت ارتباط معنی دار وجود دارد، را تأیید کرد. جدول شماره (۷) نتایج حاصل از آزمون فرضیه فرعی دوم را با استفاده از مدل رگرسیون چندگانه مبتنی بر داده‌های ترکیبی نشان می‌دهد.

جدول (۷): نتیجه آزمون فرضیه فرعی دوم

$SOC_{it} = \beta_0 + \beta_1 AO_{it} + \beta_2 AIQ_{it} + \beta_3 AGE_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 LEV_{it} + \varepsilon_{it}$				
متغیر	ضریب	خطای استاندارد	آماره t	احتمال آماره t
اظهارنظر حسابرسان	-۰/۱۹۸	۰/۰۳۱	-۶/۴۸۴	۰/۰۰۰
کیفیت اطلاعات حسابرسان	۰/۰۲۴	۰/۰۰۹	۲/۶۴۸	۰/۰۰۸
سن شرکت	۰/۰۱۱	۰/۰۰۶	۱/۶۶۶	۰/۰۹۶
اندازه شرکت	-۰/۰۰۵	۰/۰۰۲	-۲/۲۴۶	۰/۰۲۵
اهرم مالی	-۰/۰۱۱	۰/۱۱۸۰	-۱/۰۰۱	۰/۳۱۷
C	۰/۴۹۵	۰/۰۲۱	۵/۸۴۸	۰/۰۰۰
ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	آماره F	احتمال آماره F	
۰/۷۸۷	۰/۷۶۸	۳۲۶/۸۳۲	۰/۰۰۰	

مطابق با جدول (۷)، آماره F برابر با ۳۲۶/۸۳۲ است. همچنین احتمال آماره F برابر با صفر بوده که بیانگر معناداری کلی مدل پژوهش است. نتایج مربوط به ضریب تعیین تعدیل شده نشان می‌دهد که ۷۶/۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی توضیح داده می‌شود.

بر اساس نتایج مشاهده می‌شود که ضریب اظهارنظر حسابرسان ۰/۱۹۸- است. این ضریب بر اساس آماره t در سطح احتمال ۹۵ درصد معنادار است. لذا می‌توان گفت که افزایش اظهارنظر غیرمقبول منجر به کاهش بعد اجتماعی پایداری شرکت می‌شود. به همین ترتیب با بررسی ضریب کیفیت اطلاعات حسابداری مشاهده می‌شود که این ضریب ۰/۰۲۴ است و احتمال آماره t نیز برابر با صفر بوده و بیانگر آن است که ضریب مورد نظر در سطح احتمال ۹۵ درصد معنادار است. با توجه به معناداری هر دو ضریب می‌توان فرضیه فرعی دوم پژوهش مبنی بر اینکه بین کیفیت اطلاعات حسابداری و اظهارنظر حسابرسان با بعد اجتماعی پایداری شرکت ارتباط معنی دار وجود دارد، را تأیید کرد. جدول شماره (۸) نتایج حاصل از آزمون فرضیه فرعی سوم را با استفاده از مدل رگرسیون چندگانه مبتنی بر داده‌های ترکیبی نشان می‌دهد.

جدول (۸): نتیجه آزمون فرضیه فرعی سوم

$SOC_{it} = \beta_0 + \beta_1 AO_{it} + \beta_2 AIQ_{it} + \beta_3 AGE_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 LEV_{it} + \varepsilon_{it}$				
متغیر	ضریب	خطای استاندارد	آماره t	احتمال آماره t
اظهارنظر حسابرسان	-۰/۰۳۹	۰/۰۱۴	-۲/۸۰۰	۰/۰۰۵
کیفیت اطلاعات حسابرسان	۰/۲۳۶	۰/۰۵۴	۴/۳۹۸	۰/۰۰۰
سن شرکت	۰/۰۵۹	۰/۰۴۴	۱/۳۳۴	۰/۱۸۳
اندازه شرکت	-۰/۰۱۲	۰/۰۱۰	-۱/۱۸۹	۰/۲۳۵
اهرم مالی	۰/۳۳۹	۰/۱۲۹	۲/۵۴۶	۰/۰۱۱

۰/۰۰۰	۸/۸۳۲	۰/۰۹۶	۱/۱۸۹	C
احتمال آماره F	آماره F		ضریب تعیین تعدیل شده	ضریب تعیین
۰/۰۰۰	۲۱۱/۴۳۱		۰/۷۷۰	۰/۷۹۲

مطابق با جدول (۸)، آماره F برابر با ۲۱۱/۴۳۱ است. همچنین احتمال آماره F برابر با صفر بوده که بیانگر معناداری کلی مدل پژوهش است. نتایج مربوط به ضریب تعیین تعدیل شده نشان می‌دهد که ۷۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی توضیح داده می‌شود.

بر اساس نتایج مشاهده می‌شود که ضریب اظهارنظر حسابرس ۰/۰۳۹- است. این ضریب بر اساس آماره t در سطح احتمال ۹۵ درصد معنادار است. لذا می‌توان گفت که افزایش اظهارنظر غیرمقبول منجر به کاهش بعد اقتصادی پایداری شرکت می‌شود. به همین ترتیب با بررسی ضریب کیفیت اطلاعات حسابداری مشاهده می‌شود که این ضریب ۰/۲۳۶ است و احتمال آماره t نیز برابر با صفر بوده و بیانگر آن است که ضریب مورد نظر در سطح احتمال ۹۵ درصد معنادار است. با توجه به معناداری هر دو ضریب می‌توان فرضیه فرعی سوم پژوهش مبنی بر اینکه بین کیفیت اطلاعات حسابداری و اظهارنظر حسابرس با بعد اقتصادی پایداری شرکت ارتباط معنی دار وجود دارد، را تأیید کرد.

بحث، نتیجه‌گیری و پیشنهادها

بر اساس نتایج مشاهده شد که اظهارنظر حسابرس غیرمقبول منجر به کاهش پایداری شرکت می‌شود. به همین ترتیب با بررسی کیفیت اطلاعات حسابداری مشاهده شد که کیفیت اطلاعات حسابداری منجر به افزایش عملکرد پایداری می‌شود. با بررسی ابعاد زیست محیطی، اجتماعی و اقتصادی گزارش پایداری نیز نتایج همچنان پابرجا بوده است. لذا فرضیه اصلی و فرضیه‌های فرعی مرتبط با آن تأیید شد.

در راستای این نتایج باید چنین بیان کرد که تقاضا برای مدیریت پایداری از دلایل مختلفی از جمله احکام اجتماعی مرتبط در قانون، ترس از کاهش فروش و کم شدن شهرت شرکتی نشأت می‌گیرد. به همین دلیل در گزارش پایداری شرکت، شاخص‌های غیرمالی زیست محیطی و اجتماعی به اندازه شاخص‌های مالی و اقتصادی مهم است. بر اساس نظریه نمایندگی جنسن و مک‌کلینگ (۱۹۷۶)، حسابرسی روشی حیاتی برای کاهش نابرابری اطلاعات، مهار رفتار فرصت طلبانه و افزایش عملکرد پایداری است. دی آنجلو (۱۹۸۸) کیفیت حسابرسی را به عنوان ظرفیت حسابرسان برای کشف و افشای اشتباهات جدی تعریف می‌کند. احتمال کم تفسیر نادرست صورتهای مالی، از جمله اشتباهات یا سوء رفتار، نشانه کیفیت بالای حسابرسی است. میزان اظهارنظر حسابرسی مناسب توسط حسابرس همان چیزی است که ما به عنوان «کیفیت» حسابرسی از آن یاد می‌شود. حسابرسی بهتر منجر به گزارشگری مالی دقیق تر، قابل اعتماد بودن بیشتر و رفتارهای خودخواهانه کمتر می‌شود. به همین ترتیب مؤسسات حسابرسی با کیفیت کمک می‌کنند تا اطمینان حاصل شود که صورتهای مالی شرکت‌های حسابرسی شده قابل اعتماد، شفاف و با ارزش هستند زیرا آنها از استانداردهای حسابرسی با کیفیت بالا پیروی می‌کنند. گذشته از حمایت از حاکمیت شرکتی خوب و کنترل داخلی، حسابرسی‌های دقیق می‌تواند به بهبود عملکرد مالی کمک کند. بنابراین افشای داوطلبانه اطلاعات غیرمالی قابل اعتمادتر و نمرات پایداری دقیق تر را می‌توان با تنظیم ممیزی‌های با کیفیت خوب و مقرون به صرفه تضمین کرد که نتایج مطالعه حاضر نیز همین مساله را نشان داد.

در این راستا دیوی و مونالیسا (۲۰۱۶) نیز نقش کیفیت اظهارنظر حسابرس بر عملکرد شرکت را مثبت دانستند. همچنین آگی منسا (۲۰۱۸) نتایج مشابهی در رابطه با نقش کیفیت حسابرسی بر عملکرد مالی شرکت نشان داد. پان و همکاران (۲۰۲۰) بیان کردند که مشتریان چهار شرکت بزرگ حسابداری از نظر مالی وضعیت بهتری دارند. مطالعات موراتا و

همکاران (۲۰۲۰) نیز نتایج مشابهی نشان دادند. نگویین (۲۰۲۱) نیز بیان کرد که اثربخشی کمیته حسابرسی به طور مثبت با پایداری بانک مرتبط است.

در راستای پژوهش انجام شده و نتایج به دست آمده از آن برخی از پیشنهادها پژوهش به شرح زیر بیان می‌شود: بر اساس نتایج پیشنهاد می‌شود که هیئت مدیره و ذینفعان شرکت، در صورتی که اهداف عملکرد پایداری را دنبال می‌کنند، از حسابرسان با کیفیت در حسابرسی شرکت‌ها بهره گیرند. چراکه کیفیت بالای اطلاعات حسابداری منجر به افزایش عملکرد پایداری می‌شود. این مساله برای تمامی ابعاد مالی (اقتصادی) و غیرمالی (محیطی و اجتماعی) نیز صادق است.

به همین ترتیب به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌شود در شرکت‌هایی سرمایه‌گذاری کنند که دارای حسابرسی با کیفیت بالاتر هستند. همچنین شرکتی‌هایی را انتخاب کنند که گزارش مقبول دریافت کرده اند. بدین ترتیب می‌توان از عملکرد پایداری شرکت نیز اطمینان بیشتری حاصل کرد. چراکه آینده شرکت‌ها به پایداری گره خورده است. به سازمان بورس نیز پیشنهاد می‌شود که همواره شرکت‌ها را بر اساس میزان پایداری عملکرد رتبه بندی نماید. این رتبه بندی بهتر است در سه حوزه محیطی، اجتماعی و اقتصادی باشد و در کنار آن به فاکتورهای کیفیت حسابرسی نیز توجه شده باشد.

علاوه بر این به تحلیلگران پیشنهاد می‌شود که در صورت نیاز به گزارشگری پایدار شرکت‌ها، به دنبال شرکت‌های با کیفیت بالای حسابرسی باشند. چراکه در این شرکت‌ها با توجه به نتایج کیفیت حسابرسی به بهبود عملکرد پایداری منتج می‌شود.

برای پژوهش‌های آتی نیز پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

۱. رابطه ابعاد پایداری شرکت با سایر جنبه‌های کیفیت حسابرسی همچون، اندازه موسسه حسابرسی، حق الزحمه حسابرسی و غیره.
۲. رابطه ابعاد پایداری شرکت با کیفیت اطلاعات حسابداری و اظهارنظر حسابرسان بر اساس نقش تعدیلگر کنترل داخلی.
۳. مقایسه رابطه ابعاد پایداری شرکت با کیفیت اطلاعات حسابداری و اظهارنظر حسابرسان در شرکت‌های بزرگ و کوچک.
۴. رابطه پویای ابعاد پایداری شرکت با کیفیت اطلاعات حسابداری و اظهارنظر حسابرسان بر اساس رویکرد GMM.
۵. رابطه ابعاد پایداری شرکت با کیفیت اطلاعات حسابداری و اظهارنظر حسابرسان با تاکید بر نقش نوع مالکیت.

منابع

- ✓ اخترشناس، داریوش، خدایمی پور، احمد، پورحیدری، امید، (۱۳۹۹)، تدوین مدل عوامل مؤثر بر پایداری شرکتی در ایران. مطالعات تجربی حسابداری مالی، دوره ۱۷، شماره ۶۵، صص ۱۷۵-۲۰۱.
- ✓ امین، وحید، صالح نژاد، سید حسن، (۱۳۹۹)، تأثیر عملکرد پایداری شرکت بر ارزش افزوده اقتصادی در طی چرخه عمر شرکت، دانش حسابداری مالی، دوره ۷، شماره ۲، صص ۱-۳۰.
- ✓ بابائی، فاطمه، رحمانی، علی، همایون، سعید، امین، وحید، (۱۴۰۰)، رابطه بین عملکرد پایداری شرکتی و ارزش شرکت: با تأکید بر نقش امتیاز افشا و اندازه شرکت، مجله دانش حسابداری، دوره ۱۲، شماره ۳، صص ۱-۲۷.
- ✓ پورخانی ذاکله بری، مظفر، جهاننهاد، آزیتا، (۱۴۰۰)، ارائه الگو برای افشاء پایداری شرکتی و ارزیابی عوامل مرتبط با تئوری مشروعیت بر گزارشگری آن، پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۱۳، شماره ۴۹، صص ۱۷۷-۲۰۴.

- ✓ حساس یگانه، یحیی، برزگر، قادر، (۱۳۹۴)، مدلی برای افشاء مسئولیت اجتماعی و پایداری شرکتها و وضعیت موجود آنها در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار ایران، فصلنامه بورس اوراق بهادار، دوره ۸، شماره ۲۹، صص ۹۱-۱۱۰.
- ✓ ییلویی خمسلویی، میلاد، ایزدی نیا، ناصر، عرب صالحی، مهدی، (۱۳۹۷)، تاثیر میزان شاخصهای پایداری افشاء شده بر کیفیت سود، مجله دانش حسابداری، دوره ۹، شماره ۱، صص ۷-۳۴.
- ✓ Anagnostopoulou, S.C., Tsekrekos, A.E., (2016). The effect of financial leverage on real and accrual-based earnings management. *Account. Bus. Res.*, 1-47
 - ✓ Ado, A. B., Rashid, N., Mustapha, U. A., & Ademola, L. S. (2020). The impact of audit quality on the financial performance of listed companies Nigeria. *Journal of Critical Reviews*, 7(9), 37. 42.
 - ✓ Agyei-Mensah, B. K. (2018). The effect of audit committee effectiveness and audit quality on corporate voluntary disclosure quality. *African Journal of Economic and Management Studies*, 10(1), 17-31.
 - ✓ Ali, C. B., & Lesage, C. (2013). Audit pricing and nature of controlling shareholders: Evidence from France. *China Journal of Accounting Research*, 6(1), 21-34.
 - ✓ Bacha, S., Ajina, A., & Saad, S. B. (2020). CSR performance and the cost of debt: Does audit quality matter? *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, 21(1), 137-158.
 - ✓ Francis, J. R. (2004). What do we know about audit quality?. *The British accounting review*, 36(4), 345-368.
 - ✓ Fee, E. C., & Lang, M. H. (1995). "The economics of audit quality", Cambridge University Press, Cambridge.
 - ✓ Gregory, R. P. (2021). ESG activities and firm cash flow. *Global Finance Journal*, 100698.
 - ✓ Jee, J. (2021). "The impact of audit quality on the financial performance of listed companies in Korea", *Journal of Business Ethics*, 177(1), 123-138.
 - ✓ Lee, J. H., & Park, J. H. (2021). "The impact of audit quality on the financial performance of listed companies in Korea", *Journal of Business Ethics*, 177(1), 123-138.
 - ✓ Minna Saunila, M. N. (2019). Smart technologies and corporate sustainability: The mediation effect of corporate sustainability strategy. *Computers in Industry*, 178-185.
 - ✓ Nguyen, Q. K. (2021). Audit committee structure, institutional quality, and bank stability: evidence from ASEAN countries. *Finance Research Letters*, 102369.
 - ✓ Nidumolu, R., Prahalad, C. K., & Rangaswami, M. R. (2009). Why sustainability is now the key driver of innovation. *Harvard business review*, 87(9), 56-64.
 - ✓ Phan, T., Lai, L., Le, T., & Tran, D. (2020). The impact of audit quality on performance of enterprises listed on Hanoi Stock Exchange. *Management Science Letters*, 10(1), 217-224.
 - ✓ Schaltegger, S., & Burritt, R. (2005). *Corporate sustainability* (Doctoral dissertation, Edward Elgar).
 - ✓ Van Linh, N., Hung, D. N., & Binh, T. Q. (2022). Relationship between sustainability and financial performance: Evidence from Vietnam. *Journal of Business Ethics*, 197(1), 208-214.
 - ✓ Watkins, A. L., Hillison, W., & Morecroft, S. E. (2004). Audit quality: A synthesis of theory and empirical evidence. *Journal of Accounting Literature*, 23, 153-193.
 - ✓ Zahid, R. M. A., & Simga-Mugan, C. (2022). The impact of International Financial Reporting Standards adoption on the integration of capital markets. *International Journal of Finance & Economics*, 1-22.

- ✓ Ziemba, E. (2019). The contribution of ICT adoption to the sustainable informationsociety, J. Comput. Inf. Syst. 59 (2) (2019) 116–126.

